

Marika Vaarik: kuidas see võimalik on, et tegeleme ikka veel selliste asjadega nagu sõda... (159)

Teater ei saa näitleja **Marika Vaariku** (62) sõnul kunagi olla lihtsalt elu peegeldus. Ja teatris – nagu kunsti puhul üldse – ei peaks inimene tundma survet kõigest aru saada.

Keiu Virro
lp@lehed.ee

„Mulle meeldib väga „Maahommikut“ vaadata, seal on palju inimesi, kes teevad midagi oma kätega, teevad südamega, ja see teebki maailma paremaks,“ leiab Marika Vaarik.

FOTO: PRIIT SIMSON | DELFI MEEDIA

Kuula artiklit 12 min

Lisa

 TELLIJALE AVATUD

Meie intervjuu tõukus teater Ekspeditsiooni hiljuti Krulli masinatsehhis lavale toodud „Leviaatani“ (lavastaja Lauri Lagle)

teemadest. Teemadest, mis viivad muu hulgas looduse stiihiateni, milles inimesel ei jää muud üle, kui tunnetada oma väiksust. Aga ette rutates – muutuste loomise unistustel on selles vestluses samuti ruumi.

„Mis on sulle kõige tähtsam küsimus teatris?“ küsis Eero Epner sinult mõne aasta eest. Sa vastasid: „Miks? Miks me seda lavastust teeme? Mille nimel? Miks?“ Küsin nüüd omakorda: miks „Leviaatan“?

Sest aeg on selleks küps. Leviaatan kui mütoloogiline tegelane on totaalne fataalne kurjuse jõud. Praegu ümberringi toimuva taustal tundus oluline seda teemat mudida ja mõelda, mida see meie jaoks tähendab. Me ei tahtnud otse ja päevakajaliselt rääkida käimas olevatest sõdadest, Leviaatan esindab midagi sellest suuremat ja jõulisemat. See on kõikjale kanduv.

Me ei tahtnud otse rääkida käimas olevatest sõdadest, Leviaatan esindab midagi sellest suuremat ja jõulisemat.

Üks meie alustekste on „Moby Dick“, lugu valgest vaalast. Vaal, kellele kättemaksu plaanitakse, on lõpuks selle loo kõige ilusam tegelane. Selliseid tekste läbi töötades hakkad aru saama, kui palju on su enda sees kurjust ja kättemaksuhimu. Ja sealt on kiiresti võimalik jõuda arusaamani, et kurjusest läbi imbunud olukordades neutraalseks jäämine võib olla sama halb.

Mõtlesin „Leviaatanit“ vaadates, et teemad on küll ängistavad, aga etendus ise ei tekitanud sugugi masendavat tunnet. Võimsa vormi võlu?

See suurus ja suurejoonelisus aitab aru saada, et oled pidevalt mingites stiihiates. Ookeani vastu ei saa, tuulte ja tormide vastu ei saa. Mingites olukordades ei ole inimesel mingit võimu. Olukorraga toime tulemise lahenduseks jääbki vaid huumor. Sa näed oma väiksust, väiksuse nägemine on kõige ilusam asi ja ajab ka kõige rohkem naerma.

„Lavastuse jaoks tekste läbi töötades hakkad aru saama, kui palju on su enda sees kurjust ja kättemaksuhimu. Kurjusest läbi imbunud olukordades neutraalseks jäämine võib aga olla sama halb,“ nendib Marika Vaarik.

FOTO: HERKKO LABI

Pärast etendust oli mitme tuttavaga jutuks, mida üks või teine stseen tähendas. Sain aru, et kui ma ei pea lavastust töö pärast analüüsima, siis eelistan sageli lihtsalt kogeda.

Üks, mis mulle on teatris, muusikas ja kunstis alati meeldinud – et tegelikult ma ei pea aru saama. Ei tohi endale anda korraldust, et pean igal juhul täpselt aru saama, mis toimub! Liiga palju tehakse endale etteheiteid. Kunstis ei räägita elust otse, seal on teisendus vahel. Saalis istub paarsada inimest ja igaüks tõlgendab etendust omamoodi. See on oluline: teater ei ole elu ja elust rääkimiseks on seal tarvis teisi vahendeid, avada teisi meeli. Mõttele muusika peale – sellega saad minna lendu! Inimene ei pea alati aru saama, mida miski tähendab, kuniks ta on lihtsalt kaasas.

Minu meelest ei pea tingimata turistina nii palju ringi sõitma, igal pool käima, oma kätega katsuma.

Lavastuses kombineeritakse mitmeid tekste, „Kirsiaed“, „Moby Dick“, Piibel, artiklid kultuuriajakirjast Vikerkaar... Ja lavastusest on võimalik välja lugeda mitmeid teemasid: häving, olukord poliitikas,

inimese väiksus, enese isoleerimine muust maailmast, aga ka argised hingepiinad. Mis lavastuse teemadest sinuga eriti kokku kõlksub?

Mind isiklikult kõnetab kõige enam ehk see, et edasi liikumiseks peaks paljudest asjadest loobuma. Peaks leppima palju vähemaga. Näiteks minu meelest ei pea tingimata turistina nii palju ringi sõitma, igal pool käima, oma kätega katsuma.

Üks tekst, mida lavastuses kasutate, on Alari Alliku artikkel, kus ta kirjutab, et meid ei peaks juhtima mitte kirg omamise järele, vaid kirg olemise järele – ja olemist ei saa kunagi olla liiga palju.

Just, see on minu jaoks väga oluline mõte. Minu tegelane lavastuses ütleb, et „ma tahan olla lihtsalt „see““. Ja just see „lihtsalt see“ olemine tähendab minu jaoks, et võiks olla rohkem mõttelende ja kohtumisi, nii et ei pea alati füüsiliselt ringi rändama ja materialistlikust maailmast viimast võtma. See on utoopiline mõte, aga peabki utoopiliselt mõtlema, et edasi minna. Selliste küsimuste esitamine on algus.

Aga muidugi on asju, millest me ei loobu kunagi. „Kirsiaia“ Ranevskaja tahab ju ka kirsiaiaast loobuda, et saaks lihtsalt olla. Need on mõtted, mida ka ise oma trupiga mõtleme. „Kirsiaed“, „Moby Dick“ ja muud tekstid – need on vahendid. Me ei tee „Kirsiaeda“, vaid oleme otsinud vahendid, et rääkida sellest, mida me mõtleme.

„Hetkes olles otsin sõprade ja lähedaste tuju üleval hoidmise võimalusi. Päevas peab päris palju naerda saama!“ lausub Marika Vaarik.

FOTO: PRIIT SIMSON | DELFI MEEDIA

Vikerkaarest on pärit ka Gustav Kalmu mõte: „Vaesus ei ole identiteet, mida saab kaitsta kas hõigates liberaalide moodi „erinevus rikastab“ või konservatiivide kombel kohalikke võõraste eest kaitstes. Vaesus on probleem, mille leevendamiseks on tarvis poliitikaid, mis võtavad sellega tegelemise oma sihiks.“ Laval loevad tegelased

Vikerkaart huumoriga, irooniaga keerukate tekstide vastu. Samas kõlab sealt mulle päris ägedaid mõtteid.

Me mängimegi neid tekste ambivalentset. Näiteks selles artiklis on kaheldamatult väga häid mõtteid. Aga kui neid loeb rõhutatult rumal inimene – lavastuses oleme Vikerkaart lugema pannud Lopahhini tegelaskuju –, siis ta ei saagi aru saada. Samamoodi, kui mõnel inimesel on mõttes näiteks vaid äri, siis ei suudagi ta muud infot vastu võtta. Nii et jah, see iroonia on lavastuses meelega. Mitmeid mõtteid võib seejuures näha paralleelselt heade ideedena, aga praeguses ajas sellest hoolimata mitte kehtivana. Kas demokraatia on meid paremasse kohta viinud? Ometi justkui hea idee.

Võime ühtpidi rääkida, kuidas elame parimat elu parimal ajal ja rohkemad inimesed saavad olla külmal ajal soojades tubades kui kunagi varem. Aga... ikka on sõjad.
FOTO: PRIIT SIMSON | DELFI MEEDIA

Nii et ega ühtki head retsepti praegu ei olegi, kuidas edasi. Võib-olla peaks käima üks korralik kõmakas, et tekiks mingi selgus. Keegi ei arva, et see peaks olema aatomipomm, aga inimkond liigub siiski, pea ees, vastu müüri. Kuidas see võimalik on, et aastal 2024 tegeleme ikka veel selliste asjadega nagu sõda? Võiks ju rahulikult elada, aga...

Üks teema, mis nii Piibli kui ka „Moby Dicki“ valaskaladega seostub, on pime viha, mis paneb unustama päriselt olulise. Kas on midagi, mis

on sind pannud unustama baasväärtusi, või midagi, mis on selgrooks, mis hoiab baasväärtuste juures?

Kui kõik inimesed suudaksid päriselt tunda end õdede ja vendadena, siis oleks maailm väga ilus koht.

Joona lugu on Piibli üks palju tsiteeritud lugusid. Ma arvan, et just selle inimlikkuse pärast. Kuidas keegi ei suuda hoolimata heast tahtest olla kõikide vastu hea. Ja see on suhestutav, selle kohta ütlemegi, et see on inimlik. Kindlasti on keegi, kelle suhtes ägestud, tunned põlgust. Sellistest tunnetest vabanemine on nii kõrge tase, et peaaegu võimatu. Kui kõik inimesed suudaksid päriselt tunda end õdede ja vendadena... no siis oleks maailm väga ilus koht. Aga peab võitlema ja vaeva nägema.

Võime ühtpidi rääkida, kuidas elame parimat elu parimal ajal ja rohkemad inimesed saavad olla külmal ajal soojades tubades kui kunagi varem. Aga... ikka on sõjad. Ja sõjandust arendatakse, küll pimedas nägemise andvate prillidega, küll nurga taha piiluvate püssidega... Ma ei tea militaartermineid, aga mõtlen, et kõikide arengute taustal oleme ikkagi brutaalsed. Tuleb sõjavägi, vägistab naised ära ja keegi väidab, et see on lihtsalt sõjataktiline. Ma ei saa aru. Ma ei saa öelda, et sellised inimesed on loomad, sest loomad ei ole seda ära teeninud. Sõge on inimene, kes neid sõdu peab.

Millega sa eneses lootust hoiad?

Kohati on see väga raske. Aga hetkes olles otsin ikka sõprade ja lähedaste tuju üleval hoidmise võimalusi. Päevas peab päris palju naerda saama!

Kui Krulli kvartalis pea paar kuud proovi tegime, siis oli seal väga külm. See koht on lammutamisele ja seejärel uuesti üles ehitamisele mõeldud. Proove tegime jopedes. Võid ju vihastada ja ära kõndida, aga see ei ole lahendus. Olud olid kohati nii õudsed, et tekkis täielik absurditunne. Ja tuju läks kogu aeg üha paremaks! Nii et lõpuks naersime laginal kõige üle.

Olen kohanud ukrainlasi, kes on olnud varjendites ja sealt pääsenud. Meie haletseme, aga nemad on väga optimistlikud, naeratavad. Nad ei taha koledustest rääkida, vaid otsida väljapääsu, mingit päikesekiirt. See on mulle miskipärast silma jäänud. Selline eluterve olemine kõikide õuduste kiuste. Meie olukord oma väikese külmetamisega ei ole loomulikult võrreldav, aga... mingi teatava rõõmu saime oma absurdsest olukorrast kätte. Lõputult vihastada ei jõua.

„Kui teha armastusega ükskõik mida, kasvõi kohvikut pidada, siis igal juhul saab maailma paremaks muuta! Teatriga samamoodi,“ ütleb Marika Vaarik loo autorile.
FOTO: PRIIT SIMSON | DELFI MEEDIA

Lavastusest käib läbi keskklassistumise teema. Ka eneseiroonilisel moel. Aga sellistel teemadel filosoferimise puhul on vist lõpuks kuidagi ikka nii, et samas mullis on nii näitlejad laval kui ka publik saalis. Ühed mängivad, teised vaatavad, kõik noogutavad. Eneseironiat on, aga kuhu sellega edasi minna, kui inimesed, keda need teemad puudutavad, ei pruugi eales kogu selleks filosoferimiseks aegagi leida?

Kõik ei peagi filosoofiliste aruteludega tegelema, see on ilmselge. Kõik meist ei pea teadma kõike, kõik ei pea olema akadeemikud. Aga need, kellel on teadmised, võiksid seda infot ka teisteni liigutada. See kehtib mõnikord ka nii, et näiteks maal tegutsemise kõige suurem

tarkus võib olla vanaemal, kes pole ehk kuskil väljaspool kunagi käinudki. Las siis tema õpetab seda. Ei pea talle minema sinna keegi teine tema talu ümber korraldama.

Kas teatriga saab maailma muuta?

Eks seal on ennekõike küsimus, et mida peaks sel juhul muutma ja mida selle muutusega teha. Kui teha armastusega ükskõik mida, kasvõi kohvikut pidada, siis igal juhul saab maailma paremaks muuta! Teatriga samamoodi. Kui see läheb kellelegi korda, siis see muudab. Armastuse jõud on kõige suurem vastujõud kurjale, seega südamega võib teha. See võib olla klišee, aga nii on. Mulle meeldib muide näiteks väga „Maahommikut“ vaadata, seal on palju inimesi, kes teevad midagi oma kätega, teevad südamega, ja see teebki maailma paremaks.

Laste arvelt ei tohiks riik mingil juhul raha kokku hoida.

Viimaks küsin kultuurikärbete õhustikus: milline on teater, mis peaks igal juhul ükskõik milliste kärbete kiuste jääma?

Lasteteater kaheldamatult. Ja kirjanduse puhul oleks selleks lastekirjandus. Piret Raud ütles hiljuti ilusti, et lastekirjandus sätib inimeses mingi moraalse kompassi paika, kust suuremana edasi minna. Lasteraamatud peavad olema hästi kirjutatud ja lasteteater peab olema hästi tehtud. Või kui sul on kodus rüblük, las laulab kooris! Juba ennetad paljusid agressioone.

Praegu räägitakse, et huviringide osas tehakse kärpeid. Aga laste arvelt ei tohiks riik mingil juhul raha kokku hoida. Kui kultuur paneb juba väikesena oluliste asjade üle mõtlema, aru saama, siis on kõige suurem töö tehtud.

Kas on midagi, mida võiks veel lõpetuseks öelda?

Aastas on kaks pööripäeva ning üks neist on kohe tulemas. See tähendab, et praegu on ees mõtisklemise aeg, nii et võtkem aeg maha ja vaadake end sisse! Häid ees ootavaid jõule!

LAVASTUS

„Me ei tee „Kirsiaeda“, vaid oleme otsinud vahendid, et rääkida sellest, mida me mõtleme,“ ütleb Marika Vaarik „Leviaatani“ kohta. Fotol koos Eva Klemetsi ja Sander Roosimäega.

FOTO: HERKKO LABI

„Leviaatan“

Lavastaja Lauri Lagle

Dramaturg Eero Epner

Kunstnik Laura Pählapuu

Lava teostus Tehniline Direktor™ (Arvi Anderson, Eva Mahhov, Mihkel Lember, Tõnu Narro)

Helilooja Jakob Juhkam, valguskunstnik Siim Reisspass, koreograaf Tiina Mölder, trikimeister Enar Tarmo

Laval Marika Vaarik, Eva Koldits, Jörgen Liik, Simeoni Sundja ja Sander Roosimägi

Esietendus 23. novembril Krulli kvartali remonditsehhis.